

livet fra Fødsel til Død. Motiverne, der i mangt og meget minder om dem, der nu smykker det nye Krematorium i Oslo og er udført af *Alf Rolfsen*, er ret realistiske, og de duce Farvevirkninger er behagelige, men det er desværre umuligt at faa en Reproduktion til at give mere end en Anelse af Billedernes Virkning (se om Søndermark Kapel og Krematorium, iøvrigt »Vore Kirkegaarde« VI S. 69-80).

Fig. 100.
Georg Jacobsen:
Motiv fra Udsmykning
af Søndermark Kre-
matorium (Fresco).

Gamla begravningsplatsen i Åbo, Finland

Af Magister, Havebrugskandidat *Gunnar Åberg*

I tidningen *Åbo Underrättelser* erfarer vi att rätt omfattande arbeten förnärvarande pågå eller förestå på Gamla Begravningsplatsen i Åbo. Det gamla kapellet har blivit för litet för sitt ändamål och ett nytt skall därför uppföras. Sedan någon tid håller man även på med kartläggning av Gamla Begravningsplatsen. I samband härmed kan bemärkas att ritningar till begravningsplatsens utvidgning även för nyligen antagits.

Tidningen giver i samtidigt några glimtar från begravningsplatsens historia, vilket för denna tidskrifts läsare kunna vara av ett visst intresse. Tanken på en gravgård för Åbo stad väcktes 1724, då man ej längre kunde gömma de döda i Domkyrkan. 1804 blev den förlagd till sin nuvarande plats och invigdes 1807. Enligt lagen omgavs begravningsplatsen med murar och de vackra portarna utfördes enligt ritningar av arkitekten *Carl Bassi*. De komma att bevaras i sitt ursprungliga skick för framtiden.

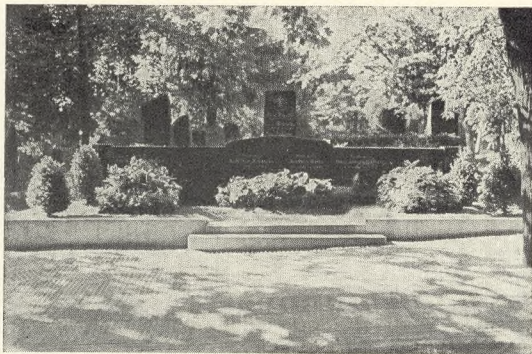
Den forna begravningsplatsen var indelad i olika avdelningar på sammanlagt 18 kvarter. Till höger om bortersta porten låg »fattigmullen«, där de fattiga utan kostnad bereddes sin sista viloplats. Till vänster om porten åter låg brottslingarnas begravningsplats, där avrättade brottslingar och självsjällingar grävdes ned i marken. Bortom

dessa avdelningar låg borgerskapets gravgård, som i sin tur var indelad i första, andra och tredje mullen.

Begravningsstederna från dessa tider voro annars föga lika våra. Vintertid företogs inga begrävningar, utan de döda lades i källare nära kyrkan. Först på sommaren fördes kistorna ut till Skansen, som begravningsplatsen i Åbo kallas. Ofta begav det sig emellertid så, att man inte ens vid ankalkande sommar förde ut de döda utan slog sönder kistorna och kastade benen i benhuset. Kistorna brändes upp i kyrkans närhet och spikarna såldes. Detta har förekommit på endel ställen i vårt land ännu så sent som 1880, då man fick en lag, som stadgade att döda skulle begravas ordentligt inom högst 6 månader.

Artisterna *Virkkala*, som leder arbetet med kartläggningen av den gamla begravningsplatsen, framhåller att man sträver efter att återgå till den lutherska gravgårdsidén. *Luther* kallade begravningsplatsen »Guds åker« och »Guds trädgård«. Hela marken skall vara en enda gräsmatta och det växande gräset och blommorna på gravkullarna symbolisera återuppståndelse. Sanden är öknen och dödens symbol, och skall rätteligen endast förekomma enbart på eller omedelbart runt kullen, ej på gångar och stigar. Det

Fig. 101.
Gravsted paa Abo
gamle Kirkegaard.

är artisen Virkkalas önskan att förverkliga denna princip på Gamla begravningsplatsen, så långt det sig göre låter. — Förutom kartan skall man även upprätta ett register över alla döda, även tidigare, så långt man har tillgängliga uppgifter, d. v. s. sådana finnas från 1863. Också alla inskriptioner komma att bokföras och gamla gravvårdar och kors lämnas kvar även efter det själva graven upphört. Åbo stad har anslagit en summa för vården av gamla gravstenar och kors. Församlingarna sköta om gravvårdar paa gamla prästgravor.

Fig. 102.
De gamle, smukke
Gravliggere af Sand-
sten paa Christiansø.

Christiansø Kirkegaard

Af Stenhuggermester H. P. Hansen Glem

Danmarks østligste Kirkegaard er som bekendt Kirkegaarden paa Christiansø. For den, der er vant til at færdes paa Kirkegaard og deraf danner sig en Mening om Befolkningen paa Stedet, er det en Tilfredsstillelse at besøge denne Kirkegaard. Den er velholdt med omhyggelig Beplantning og Monumenter paa alle Gravstederne; men Kirkegaarden har desuden en Seværdighed ud over det almindelige, idet der findes mange smukke Liggester over afdøde Kommandanter, Officerer og Embedsmænd; disse Monumenter er udført af Nexøsandsten og Ølandsten, smukt dekorerede med Relieffer af de Afdødes Vaaben o. l. Disse Monumenter fortæller tillige en Del af Øens Historie. Paa denne omblæste og til Tider meget barske Stenø har man valgt en af de hyggeligste Pladser til Kirkegaard; den er meget omhyggelig omgærdet med et højt Stengærde, og inden for dette er plantet et Læbælte, saa paa Kirkegaarden befinder man sig, som var man midt inde i Landet.

Under et Møde i en Stenhuggerforening aflagde man i 1938 Besøg paa denne ejendommelige Kirkegaard, og paa det hosstaaende Billede vil man se saavel Eksempler paa Gravliggerne som Medlemmer af det paagældende Møde.

Forresten er det værd at lægge Mærke til, at Brugen af Gravliggersten, der i en Aarrække næsten var opgivet til Fordel for de opretstaaende Gravmæler, igen vinder Indpas. De egner sig ogsaa ganske fortrinligt til vor Tids Kirkegaard. Dels kommer de aldrig i Konflikt med de Maksimumsbestemmelser for Højder paa Gravmæler, som findes her og der, og dels dominerer de ikke paa nogen uheldig Maade, saadan som visse oprette Gravmæler kan gøre det paa Kirkegaarde, hvor der kun er lidt Beplantning. Endelig giver Liggesteren Mulighed for Udførelse af meget Stenhuggerarbejde, f. Eks. Profileringer, Relieffer m. m.